

Innspill til Utvalget for fremtidens fellesskole – Utdanningsforbundet Trøndelag

For å få en god fellesskole i fremtiden må det bli politisk ro rundt skolen. Over mange år har skolen lidd under å være en partipolitisk kamparena. Forskjellene i norsk skole øker, og å snu denne utviklingen er svært viktig for fremtidens fellesskole. De økende forskjellene bryter ned fellesskapet, og baner vei for private og kommersielle aktører i utdanningssektoren. Fellesskapet er en forutsetning for et stabilt og fungerende samfunn – en solidarisk velferdsstat. Ukontrollert liberalisme og bedriftsøkonomisk samfunnsorganisering vil generere stadig mer utbredt utenforskap og videre mistillit til samfunnet.

Fremtidens fellesskole må sikre elevene like muligheter og lik rett til opplæring. Skolens og lærernes mandat og samfunnsoppdrag om danning og utdanning må videreføres. På grunn av knapphet på tid, ansatte og ressurser, er muligheten for å få til dette i dagens skole truet.

Lærernorm

Norm for lærertetthet (lærernormen) skal sikre tilstrekkelig lærertetthet hos den enkelte skole og dermed et forsvarlig opplæringstilbud, uavhengig av hvor i landet elevene bor. Den utgjør derfor en del av den grunnleggende infrastrukturen i det vi kjenner som fellesskolen.

GSI-tall for skoleåret 2024–2025 viser at 35 prosent av norske kommuner ikke oppfylte lærernormen, og økonomi oppgis som hovedårsak. Flere kommuner har over tid brutt normen uten at dette har fått store konsekvenser. Når en lovfestet norm i praksis kan fravikes uten reaksjoner, fører det til varige forskjeller i hva som anses som forsvarlig bemanning mellom kommuner. GSI-tallene viser også store regionale forskjeller: Trøndelag manglet i 2024-2025 102,9 årsverk for å oppfylle lærernormen, mens Vestland og Innlandet manglet henholdsvis 8,9 og 48,9 årsverk.

Fra politisk hold har flere partier uttrykt ønske om å fjerne lærernormen eller flytte den fra enhetsnivå til kommunenivå. En slik endring vil i praksis gi kommunene større handlingsrom til selv å definere hva som er forsvarlig bemanning i skolene, og åpner samtidig for at normen kan brukes som et økonomisk innsparingsgrep. Erfaringer fra perioden før lærernormen ble innført i 2018 viser at enkelte kommuner valgte svært lav lærertetthet. Stortinget bevilget da betydelige midler for å øke lærertettheten, men flere kommuner brukte midlene til andre formål enn bemanning i skolen.

En forutsigbar og bindende norm for bemanning i skolen er helt avgjørende for å opprettholde fellesskolen som et nasjonalt prosjekt. Uten en slik norm vil kvaliteten på opplæringen i større grad bli et resultat av lokale prioriteringer og økonomiske rammer, noe som kan forsterke forskjeller mellom skoler, kommuner og fylker.

Lærerrollen og laget rundt elevene

Lærerrollen omfatter i dag langt mer enn å gi god undervisning og følge opp elevenes faglige utvikling. Våre egne kartlegginger viser at lærere i praksis utfører en rekke oppgaver som ligger utenfor kjerneoppdraget, blant annet oppfølging av elever med psykiske helseutfordringer, ulike renholds- og driftsoppgaver og andre helserelaterte oppgaver. Dette bekreftes også i Tidsbrukutvalgets rapport fra 2009 og i Utdanningsforbundets undersøkelser fra 2017 og 2024.

Medlemmene våre uttrykker et tydelig behov for å avgrense lærerrollen slik den praktiseres i dag. Behovet for flere yrkesgrupper i skolen er større enn tidligere, og særlig pekes det på ansatte med

helsefaglig kompetanse, fagarbeidere og miljøpersonell som viktige for å sikre at oppgaver fordeles hensiktsmessig og at elevenes behov møtes på en faglig riktig måte.

Tidsressursen til kontaktlærer må styrkes.

Kontaktlæreren har et særlig ansvar for oppfølgingen av både enkelt elever og av klassen som helhet, og er på mange måter navet i fellesskolen. Kompleksiteten og omfanget av oppgaver har endret seg betraktelig de siste årene, uten at rammene og ressursene har endret seg. Dette rammer elevene direkte. I en undersøkelse gjennomført blant våre medlemmer i Trøndelag sier 9 av 10 av kontaktlærerne at de ikke opplever å ha nok tid til å følge opp elevene. De peker på spesielt 3 områder som spesielt er tidskrevende: oppfølging av enkelt elever, administrative oppgaver og samarbeid med hjemmet. Halvparten av kontaktlærerne i undersøkelsen gir uttrykk for at de ikke ønsker å være kontaktlærer om de kunne velge selv.

Eleven må ha rett til en lærer med lærerutdanning i all opplæring

Nesten hvert femte lærerårsverk i skolen gjøres av «lærere» uten lærerutdanning. Hver fjerde rektor sier at det er vanskelig å skaffe lærere med lærerutdanning til ledige stillinger ved skolen. Alle elever rammes når de ikke har lærere med lærerutdanning. Særlig hardt rammes barn og unge som ikke har foreldre som kan kompensere for dårlig undervisning og oppfølging på skolen. Dette truer kvaliteten i skolen, og elevenes rett til god opplæring og like muligheter.

Læremiddel- og utstyrssituasjonen i skolen må styrkes

Fellesskolen har over mange år lidd under kommunal sparing og feilprioriteringer. Manglende politisk vilje til nasjonal sikring av læremidler må ta en stor del av skylden for dette. Forskjellene i tilgang på lærebøker, utstyr og andre læremidler fratar mange elever likeverdige muligheter til læring og utvikling. Forskning, blant annet fra Elise Djupedal og Ingvil Bjordal viser hvordan dette, sammen med målstyring, også er med på å svekke oppslutningen om, og tilliten til den offentlige skolen og ideen om en sterk og god fellesskole. [Stadig flere foreldre sender barna sine til private skoler – Stor- Oslo.](#)